



## Oblikovanje socialističnega ustavnega sistema

Piše: Fedor TOMINŠEK

OSNUTKA obeh ustav sta dana v javno razpravo. Ne samo zato, da bi zadostili predpisani proceduri.

Pomen javne razprave je mnogo širši. Na eni strani želimo naše delavce in vse delovne ljudi seznaniti z novo ustavo, ki je zamišljena kot njihova, saj je namenjena predvsem njim.

Po drugi strani pa je od odziva naših delavcev in vseh delovnih ljudi odvisno, ali bodo novo ustavo tudi sprejeli za svojo, kajti zavedamo se, da bo nova ustava v življenju uspela le, če jo bodo ljudje sprejeli.

Osnovna usmeritev sedanjih ustavnih sprememb in dopolnitev izhaja iz zvezne in republiške ustave iz leta 1963, saj je že za ti ustavi veljalo, da sta povzdignili v ustavni izraz samoupravljanje kot prevladujočo obliko vplivanja delovnih ljudi na družbeno dogajanje.

Ustavna dopolnila iz leta 1971 so pomenila nadaljevanje dopolnjevanja in ustvarjanja novih socialističnih samoupravnih odnosov in obenem izražala kontinuiteto samoupravnega socialističnega razvoja naše družbe s tem, da so bila z njimi na nov način in dosledneje oblikovana temeljna samoupravna družbenoekonomska razmerja in odločneje začeto spreminjanje družbenih odnosov v prid delavcev in vseh delovnih ljudi. Z izključitvijo dopolnil iz leta 1971 v sedanja osnutka zvezne in republiške ustave, in z njihovo izpopolnitvijo v smeri takega položaja delavca, da odloča o vseh vprašanih družbene reprodukcije, predvsem pa o ustvarjanju in delitvi dohodka, ki ga je dosegel v katerikoli obliki združenega dela — v temeljni organizaciji, delovni organizaciji ali pa s poslovnim sodelovanjem in skupnimi naložbami — kakor tudi, da odloča o usodi tistega dela dohodka, ki ga izloča v obliki prispevkov in davkov za skupne in splošne potrebe — pa predstavlja sedanja ustavna reforma brez dvoma najglobljo preobrazbo dosedanjega ustavnega sistema.

V skladu s takim razvojem samoupravljanja kot temeljnega družbenega odnosa prinaša nova ustava ustrezne spremembe tudi na področju političnega sistema in to prav tako v prid delavca in delovnega človeka, kar se izraža predvsem v delegatskem odločanju delavcev in delovnih ljudi v skupščinah občine, republike in federacije. S tem ko postaja delegatski odnos univerzalno načelo celotne organizacije družbe, postaja tudi politična demokracija stvarnost, državna organizacija pa orodje delovnih ljudi in sredstvo njihove politične moči.

Glavne smeri ustavnih sprememb na področju družbenoekonomskega sistema vsebujeta v enakem besedilu tako osnutek zvezne kot osnutek republiške ustave kot skupni dogovor republik in avtonomnih pokrajin. Da bi zagotovili že opisani družbenoekonomski položaj delavca in delovnega človeka, predvsem pa onemogočili izkoriščanje človeka po človeku, delavca po katerikoli skupnosti oziroma kakršnokoli izkoriščanje, ki se v naših razmerah izraža predvsem v najrazličnejših oblikah odtujevanja dohodka tistemu, ki ga je ustvaril, so z novimi ustavnimi določbami opredeljene predvsem naslednje spremembe:

— razčlenjena je koncepcija temeljne organizacije združenega dela;

— obdelani so odnosi organizacij združenega dela neposredne proizvodnje z organizacijami združenega dela iz področij prometa in financ, s katerimi se odpravljajo možnosti za njihov privilegirani položaj;

— dokaj podrobno so določene oblike svobodne menjave dela in pogoji zanjo med dejavnostmi materialne proizvodnje in družbenimi dejavnostmi, ter v skladu s tem določena institucija samoupravnih interesnih skupnosti;

— določeneje je opredeljen družbeni značaj delovnih sredstev v družbeni lastnini in družbeni značaj družbenega proizvoda;

— priznано je stabilnejše mesto osebnemu delu s sredstvi v lastnini občanov, njegovemu združevanju ter možnostim integracije osebnega dela z delom z družbenimi sredstvi;

— vloga države in politične oblasti v sistemu samoupravljanja je točno opredeljena in se dopušča le v najnujnejši meri;

— uvaja se sistem družbenega planiranja na samoupravni podlagi.

Glavnim usmeritvam v družbenoekonomskem sistemu sledijo v novi ustavi glavne usmeritve na področju družbenopolitičnega sistema:

— samoupravljanje kot temeljni družbenoekonomski in družbenopolitični odnos je lasten vsem področjem družbenega življenja;

— predstavniški sistem kot sistem posredne demokracije se presega z delegatskim sistemom, s tem pa se uveljavlja neposredna demokracija kot prevladujoči način samoupravnega odločanja o vseh družbenih zadevah;

— posebna skrb je posvečena varstvu samoupravljanja, samoupravnih pravic in družbene lastnine. Zato so institucionalizirani samoupravni sodni organi in samoupravni pravobranilec poleg običajnih rednih sodnih organov in ustavnega sodišča.

(Nadaljevanje na 2. strani)

### VSEBINA:

- 2 • KOMENTARJI
- 3 • PRIZNANJA OF
- 4 • VELIKO DELA —  
VELIKO USPEHA
- 8 • »TO JE TRD RECEPT«
- 10 • DAVKI, DAVKI, DAVKI...
- 11 • PISMA BRALCEV
- 14 • IZ KS
- 16 • KAM NA DOPUST
- 17 • O DELAVSKI KONTROLI
- 20 • ZACARANI KROG V  
VRTNARSKI ULICI
- 22 • POD LUPO

# ZAKAJ BREZPOSELNOST?

PRAVIMO, da nam delavcev primanjkuje, da je povpraševanje veliko večje od ponudbe... tako govore tudi številke o prostih delovnih mestih, ki jih vsako leto zavodom za zaposlovanje posredujejo gospodarske organizacije in ki so nekajkrat večje kot število učencev, ki vsako leto končajo šolo. Predno pa se potrkamo po prsih, se prav potihem vprašajmo, kako je kaj z nezaposlenostjo. Po vsem tem bi namreč sklepali, da je to vprašanje nepotrebno, saj po preprosti logiki ne more biti brezposelnih, če so potrebe tolikšne. Toda lani je bilo na območju zavoda za zaposlovanje v Ljubljani prijavljenih kar 2119 brezposelnih. Precej velika številka na prvi pogled, čeprav si statistiki z njo ne belijo glave, saj pomeni le 0,98 odstotno mero brezposelnosti (kritična meja je med 2 in 5%). Toda ta navidezni absurd je pojasnjen takoj, ko natančneje prelistamo podatke.

Ce primerjamo zaposlenost žensk s podatki iz tujine, potem lahko vsem tožbam navkljub le ugotovimo, da smo vsaj na tem področju med prvimi na svetu. Drugačna pa je slika, če pogledamo še kvalitativen vidik zaposlovanja žensk, saj so te zaposlene večinoma na neakumulativnih delovnih mestih, nimajo realnih možnosti za študij in dvig kvalifikacijske izobrazbe. Tudi med brezposelnimi je več žensk kot moških.

Podjetja se branijo tudi mladine med 15 in 18 letom, prav tako kot žensk brez kvalifikacij, starejših od 30 let. Največ brezposelnih je mladih, ki iščejo prvo zaposlitev, če so seveda nepriučeni, za kvalificirane in priučene pridne roke je namreč dovolj dela. To so seveda stvari, ki jih človek razume, čeprav ob njih ne more ostati ravnodušen. Toda bolj zaskrbljujoče je dejstvo, da je med iskanci zaposlitve tudi precej ljudi s srednjo ali celo višjo in visoko šolo. Gospodarstvo je sicer v veliki ekspanziji, strokovnjaki so nam krvavo potrebni, toda kadrovska politika je pomanjkljiva in nedodelana. Kopicijo se brezposelni stomatologi, živinorejski, veterinarski, farmacevtski in likovni tehniki, frizerke ipd., na drugi strani pa nam močno primanjkuje ekonomistov, pravnikov, specialnih pedagogov, elektroinženirjev in drugih. Res je, najvažnejši je interes mladeniča ali mladenke, to, kaj ga »veseli«... Toda s pravilnim poklic-

(Nadaljevanje s 1. strani)

V okviru teh osnovnih usmeritev se oblikujejo skupščine družbenopolitičnih skupnosti kot odgovorne in zamenljive delegacije delovnih ljudi v temeljnih organizacijah združenega dela, krajevnih in samoupravnih skupnostih in to tako, da so v delu skupščin zastopana vsa področja družbenega življenja in dela. Kot skupščinsko politično izvršilno telo se v skupščini oblikuje njen svet, ki je odgovoren, da se zagotovi uresničevanje njene politike. Koordinatorno in usklajevalno funkcijo in druge naloge pri opravljanju izvršilno-upravnih zadev pa opravlja telo sestavljeno iz predstojnikov upravnih organov občine oziroma republike. Oblikovanje tega organa je potrebno zato, da se okrepi strokovna usposobljenost, iniciativnost pa tudi odgovornost upravnih organov, kar vse je potrebno, če hočemo zagotoviti uspešno delovanje delegatskega sistema.

Kot nov organ republike se oblikuje predsedstvo republike, katerega naloga je koordinirati in usklajevati delo o temeljnih političnih vprašanjih iz pristojnosti republiške skupščine, predstavljati interese naše republike v razmerjih do drugih republik, avtonomnih pokrajin in federacije, kakor tudi opravljati naloge državne skupnosti.

Naj ne bo delovnega človeka v naši občini, ki se ne bi vključil v javno razpravo z namenom prispevati svoj delež pri oblikovanju resnično socialističnega ustavnega sistema, ki edini v specifičnih razmerah jugoslovanske in slovenske družbene skupnosti lahko zagotovi pogoje za vsestransko in človeka vredno življenje posameznika, njegove družine kakor tudi naroda in narodnosti.

nim usmerjanjem, ki naj ne bo omejeno samo na informativne dneve na fakultetah za zadnje letnike gimnazij ali na maloštevilna predavanja, to mora postati naša stalna praksa. Otroka moramo usmeriti po njegovih sposobnostih, interesih in pa tudi po potrebah našega gospodarstva. Le tako bomo lahko iz naših besednjakov izbrisali tiste zoprne besede — suficitarni in deficitarni poklici...

## Zvišanje stanarin za 12,3%

(mlv) OD 1. julija letos velja odlok zbora delovnih skupnosti in mestnega zbora o določitvi in plačevanju novih stanarin na območju vseh ljubljanskih občin, ki so sedaj višje za 12,3%. S tem ukrepom je odpravljen linearno subvencioniranje stanarine, ki smo ga imeli od leta 1966 dalje. Stanovanjska podjetja s tem zvišanjem ne bodo pridobila več sredstev, kot so jih dobivala doslej.

V času po letu 1966 zlasti pa od 1969. leta dalje beležimo v gradbeništvu izredno hiter in visok porast cen stanovanjem. Še decembra 1964 je veljal m<sup>2</sup> stanovanjske površine v Ljubljani ca. 1.300 din, po oceni iz decembra 1972 pa znaša cena za m<sup>2</sup> ca. 4.000—4.500 din. Cene stanovanj so se tako zvišale za ca. 3,5-krat v odnosu na cene iz leta 1964. Spričo tega so organizacije za gospodarjenje s stanovanjskimi hišami v zelo težkem položaju, saj sedanja raven stanarin ne zagotavlja oziroma ne pokriva več stroškov za tekoče investicijsko vzdrževanje. S sedanjim odlokom se odpirajo možnosti postopnega uveljavljanja stanovanjske reforme, ki smo si jo zastavili v naši republiki v lanskem letu. Seveda pa ostaja odprto vprašanje, kako uveljaviti sprejeti zakon o stanarinah, ki ga je sprejela novembra 1972. leta skupščina SRS, ker ta med drugim določa tudi, da se obratovalni stroški stanovanjske hiše prenesejo v breme nosilcev stanovanjske pravice.

## Prvi najemniški ključi čez 18 mes.

(z. š.) SOLIDARNOSTNI sklad za območje ljubljanskih občin se je konstituiral in pričel z delom. Vsak začetek je težak in tudi prvi koraki tega sklada, ki naj bi pomenil prvo fazo v programu usmerjene stanovanjske izgradnje, so bili sprva negotovi. Sredstva, ki so jih s samoupravnim sporazumom sklenile delovne organizacije odvajati v solidarnosti sklad za najemno gradnjo, so se že začela nabirati in po prvih podatkih sodeč tega denarja niti ni malo. Vendar so se pojavile govorice, da sedaj, ko denar vendarle je, zavirajo ta program urbanisti, gradbena operativa, tako da lopate in krampi še vedno niso zapeli. Da bi razjasnili nekatera vprašanja, ki so se v zvezi s tem pojavila v javnosti in pa da bi obvestili občane o njihovem delu, je UO sklada 6. 7. 1973 sklical tiskovno konferenco, na kateri so predstavniki sklada seznanili navzoče novinarje s kriteriji za najemanje posojil z razpisnimi pogoji, predlogom UO sklada za razdelitev sredstev za leto 1973 in drugim...

Od 1. januarja letošnjega leta gospodarske organizacije odvajajo 6% od bruto osebnih dohodkov za stanovanjsko izgradnjo. Ti odstotki se delijo na tri dele: 30 odstotkov zbranih sredstev gre v solidarnostni sklad, 45% ostane delovni organizaciji, s tem pa še naprej sama rešuje stanovanjsko vprašanje svojih sodelavcev, 25% pa naloži pri banki, ki iz te vsote daje kredite za zasebno gradnjo delavcev. Nas zanima sedaj seveda denar, ki se je nabral na računu solidarnostnega sklada. 6 (starih) milijard in 400 milijonov ga je in ta sredstva je treba seveda čimprej uporabiti za to, za kar so bila zbrana. To je bil razlog, da je UO objavil v dnevnem časopisju pogoje kreditiranja za najemno gradnjo že 3. 7. tega leta, torej pred sejo skupščine sklada. Če bi čakali, bi se z vsakim dnem (izgubili pa bi najmanj mesec ali dva) pričetek gradnje še odmaknil.

Solidarnostni sklad ne more biti direktna nakupovalec oziroma investitor stanovanj, daje

lahko samo posojila organizacijam za gospodarjenje s stanovanji (Dom in Fond) in delovnim organizacijam. Prednost pri najemu posojila pa imajo tisti investitorji, ki bodo gradili hitreje (vsak objekt mora biti zgrajen vsaj v 18 mesecih), cejeje in pa na kompleksih, kjer naj bi bilo vsaj 200 stanovanj (seveda ne bi kreditirali vseh, pogoj je le, da investitor gradi objekt oz. kompleks z 200 stanovanji in v okviru teh sodeluje sklad s kreditiranjem). Kreditni pogoji pa so — rok vračanja 50 let in 0,5% obrestne mere.

Najemna stanovanja so predvidena za 3 kategorije prosilcev. Prva bo zajela delavce, ki žive v neugodnih stanovanjskih razmerah in pri katerih družinski proračun ne presega 900 dinarjev na člana; druga kategorija so upokojeanci

## OBVESTILO

**Krajevne konference SZDL: Milan Majcen, Litostroj, Dravlje, Vižmarje-Brod, ponovno obveščajo, da sprejmejo na delo z nepopolnim delovnim časom občane za tajnike krajevnih konferenc SZDL.**

**Za to delo so potrebni naslednji pogoji: najmanj srednješolska izobrazba oziroma ustrežna strokovna izobrazba, določene delovne izkušnje na družbenopolitičnem področju in da je praviloma kandidat občan tiste krajevne skupnosti, v kateri kandidira za tajnika krajevne konference SZDL.**

**Interesenti naj se do konca avgusta 1973 prijavijo predsedniku krajevne konference SZDL ali pa sekretarju občinske konference SZDL Ljubljana-Siška (Trg mladinskih brigad 1), kjer bodo dobili tudi informacije o nagrajevanju tega dela, nalogah in ostala pojasnila.**

in pa seveda mlade družine — te imajo pravico do najemnega stanovanja samo za dobo 5 let.

Seveda sredstva solidarnostnega sklada ne bodo porabljena samo za investiranje, v ta namen bo šel seveda večji del. En del pa je namenjen subvencioniranju stanarin, del premiranju varčevalcev in pa 1% za raziskovalno dejavnost. Predvidevajo, da bo pod prvo točko, torej za financiranje najemne gradnje, letos zbranih 14 starih milijard.

Denar torej priteka, vendar pa po tolikih letih zatišja na področju najemniške stanovanjske izgradnje bliskovitih sprememb ne smemo pričakovati. Prehod v nova oblika stanovanjske izgradnje v marsičem pomeni pionirsko delo, ki nikakor ni bilo lahko.

Omenili smo razpis, ki je bil objavljen že v začetku julija. Razpisni rok je bil kratek — 10 dni, toda takšna »neučakanost« je razumljiva, saj bi se sicer vsa stvar preveč zavlekla. Prišle so tudi že prve ponudbe, v prvi vrsti za gradbišče v štepanjskem naselju, poleg tega pa so možnosti tudi v Šiški v okviru programa 80', v soseski BS 3 in drugod. Seveda marsikoga zanima, kdaj se bodo zasvetili prvi najemniški ključi. Pri solidarnostnem skladu predvidevajo, da bodo prve pogodbe sklenjene verjetno že v avgustu ali začetku septembra in če tema meseca prištevamo še 18 (kolikor naj bi bil maksimalen čas za izgradnjo), potem lahko prvi srečni pričakujejo odločbe v letu 1975. Vso srečo torej!

## FRANC HRIBAR — PODPREDSEDNIK OBČINSKE SKUPŠČINE

39. SKUPNA seja obeh zborov skupščine občine Ljubljana-Siška je prinesla vrsto kadrovskih sprememb. Tako so imenovali 5 namestnikov članov komisije za ugotavljanje izvora pomožnja in novega člana sveta za urbanizem. Namesto dosedanjega (Janeza Dolenca) je bil za to funkcijo imenovan Milan Potočnik, upokojejni gradbeni tehnik. Razrešili so tudi dosedanjega predsednika UO sklada za komunalno urejanje zemljišč Bojana Štularja, izvolili pa so tudi podpredsednika občinske skupščine. To funkcijo bo odslej opravljal Franc Hribar, dosedanji predsednik zbora delovnih skupnosti.